

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ ผู้กำเนิดราชสกุล เทวกุล

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ (ภาพจาก : wikicommon)

ผู้เขียน ปติवलดา บวรศักดิ์

เผยแพร่ วันเสาร์ที่ 28 มิถุนายน พ.ศ.2568

“เทวกุล” เป็นตระกูลดังของไทย ตระกูลนี้อยู่คู่กับคนไทยมาช้านาน มีลูกหลานที่ปัจจุบันมีชื่อเสียงมากมาย เช่น เซฟป้อม หรือ หม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล, คุณพราว รัมภาสิริ เทวกุล ณ อยุธยา เป็นต้น ตระกูลนี้มีต้นตระกูลคือ “มหาอำมาตย์นายก สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ”

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ เป็นพระราชโอรสองค์ที่ 42 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติแต่เจ้าคุณจอมมารดาเปี่ยม (ภายหลังรัชกาลที่ 6 สถาปนาอัฐิขึ้นเป็นสมเด็จพระปิยมหาราช ตรีพัชรินทรมาตา) เมื่อปีมะเมีย วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2401 โดยรัชกาลที่ 4 พระราชทานนามให้ว่า “พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าเทวัญอุไทยวงศ์”

พระองค์ทรงมีพระเชษฐา พระอนุชา และพระชนิษฐา ร่วมสายพระโลหิต 5 พระองค์ ได้แก่

1. พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าอุณากรรณอนันตนาครไชย
2. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทวะวงศ์วโรปการ

3. สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี พระภรรยาเจ้าในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
4. สมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า พระภรรยาเจ้าในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
5. สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง พระภรรยาเจ้าในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
6. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิวัตน์วิศิษฎ์ ต้นราชสกุล “สวัสดิวัตน์”

พระองค์ทรงเป็นพระราชโอรสพระองค์ที่ 2 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ประสูติแต่เจ้าคุณจอมมารดาเปี่ยม

พระองค์ทรงศึกษาเบื้องต้นในสำนักของพระบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าหญิงกฤษณา พระราชธิดาในพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งยังทรงศึกษาภาษามคธกับพระยาปริยัติธรรมดา (เปี่ยม)

ต่อมาทรงสมัครเข้าเรียนเป็นนักเรียนนายร้อย และทรงศึกษาภาษาอังกฤษในโรงเรียนภาษาอังกฤษ ที่ตั้งขึ้นในพระบรมมหาราชวัง ประมาณ 3 ปี

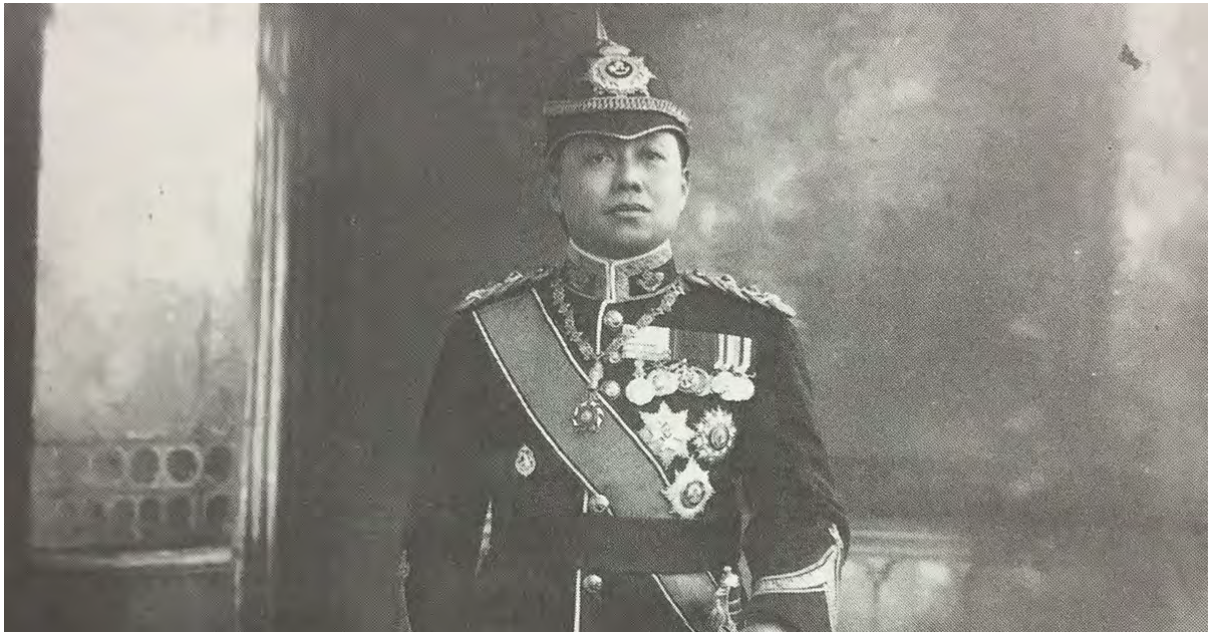
เมื่อพระองค์เจริญพระชันษา 17 ปี ทรงรับราชการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ในตำแหน่งพนักงานตรวจสอบบัญชี ใน “อดีต ออฟฟิศ” มีหน้าที่ตรวจสอบผลประโยชน์ของแผ่นดิน และจัดเก็บภาษีอากรของกระทรวงต่าง ๆ

หลังจากที่ทรงรับราชการทำตำแหน่งตรวจสอบบัญชีและผนวชเรียบร้อยแล้ว พระองค์ก็ทรงรับราชการอีกหลายตำแหน่ง เช่น ราชเลขาธิการ, พระองค์เจ้าต่างกรม จนได้พระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “พระเจ้าน้อยยาเธอ กรมหมื่นเทวะวงศ์วโรปการ” พระองค์ยังทรงดำรงตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศ และทรงเป็นผู้บัญชาการกรมบัญชีกลาง สังกัดหอรัษฎากรพิพัฒน์ ซึ่งปัจจุบันคือกระทรวงการคลัง

นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงดำรงตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงการต่างประเทศ ขณะมีพระชันษา 27 ปี ต่อมาได้เลื่อนพระอิสริยยศขึ้นเป็น “กรมหลวง” เป็น สมเด็จพระกรมหลวงเทวะวงศ์วโรปการ เป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยในรัชกาลที่ 5 ในการทำกิจการบ้านเมืองต่าง ๆ มากมาย อย่างงานฉลองพระราชสมบัติที่ประเทศอังกฤษ พระองค์ก็ทรงเป็นผู้แทน ทั้งยังทรงรับภาระในการศึกษาดูงานระเบียบแบบแผนการปกครองของนานาอารยประเทศ

เมื่อกลับมาก็กราบทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และทรงปรับใช้ในสยาม

กระทั่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเจ้า กรมหลวงเทเวศร์วงศ์โรปการ ก็ทรงได้เลื่อนพระอิสริยยศ เป็น “กรมพระ” หรือ “สมเด็จพระเจ้า กรมพระเทเวศร์วงศ์โรปการ”

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงฉลองพระองค์ชุดพลเอกแห่งกรมทหารราบเบาเดอรัม (ภาพจาก หอจดหมายเหตุแห่งชาติ รหัสภาพ 22 M00032)

นอกจากจะได้เลื่อนพระอิสริยยศแล้ว ใน พ.ศ. 2458 รัชกาลที่ 6 ทรงประกาศพระราชทานนามสกุล สำหรับสืบเชื้อพระวงศ์พระบรมวงศ์เธอชั้น 4 ซึ่ง “พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระเทเวศร์วงศ์โรปการ” (เขียนตามประกาศ) ทรงได้รับพระราชทานนามสกุลว่า “เทวกุล” สะกดภาษาอังกฤษคือ “Devakula”

จนใน พ.ศ. 2459 รัชกาลที่ 6 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนพระเกียรติยศขึ้นเป็น “สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาเทเวศร์วงศ์โรปการ”

เรื่องชีวิตส่วนพระองค์ พระองค์ทรงเสกสมรสกับ “หม่อมใหญ่ เทวกุล ณ อยุธยา” (สกุลเดิมคือสุจริตกุล) และทรงมีพระโอรส-พระธิดาหลายพระองค์ เช่น หม่อมเจ้าหญิงอัปสรสมาน, หม่อมเจ้าหญิงพิจิตรจิราภา, หม่อมเจ้าชายพงศทินเทพ เป็นต้น

พระองค์ประชวรพระยอดหัวใหญ่ และสิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2466 ปีกุน ด้วยพระชันษา 64 ปี และเป็นองค์ต้นของราชสกุล “เทวกุล” ราชสกุลสำคัญของไทยที่ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

อ้างอิง :

เล็ก พงษ์สมัครไทย. พระญาติ ราชสกุล กรุงรัตนโกสินทร์. กรุงเทพฯ: มติชน, 2556.

<https://dl.parliament.go.th/backoffice/viewer2300/web/viewer.php>

<https://www.finearts.go.th/>

เผยแพร่ในระบบออนไลน์ครั้งแรกเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567

https://www.silpa-mag.com/history/article_142314